Lietas Nr. A420205015
Lietas arhīva Nr. A42-02050-15/23

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 8.decembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Rudīte Migla,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu piešķirts slimības pabalsts arī par laika periodu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējas /pers. A/meita /pers. C/ no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 15.februārim nepārtraukti slimoja. Slimo bērnu no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 1.februārim mājās kopa bērna tēvs /pers. D/, kam par attiecīgo laika periodu tika izsniegta darbnespējas lapa B. No 2015.gada 2.februāra līdz 2015.gada 15.februārim slimo bērnu mājās kopa pieteicēja, kurai arī par attiecīgo laika periodu izsniegta darbnespējas lapa B.

Pieteicēja vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – VSAA vai atbildētāja), lūdzot piešķirt slimības pabalstu saistībā ar slima bērna kopšanu par darbnespējas periodu no 2015.gada 2.februāra līdz 2015.gada 15.februārim.

Ar VSAA Tukuma reģionālās nodaļas inspektores 2015.gada 25.februāra lēmumu Nr.15/483549 (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējai piešķirts slimības pabalsts 80% apmērā no kalendāra dienas vidējās sociālās apdrošināšanas iemaksu algas un izmaksāts 548,27 EUR par periodu no 2015.gada 2.februāra līdz 2015.gada 8.februārim, bet atteikts piešķirt slimības pabalstu par periodu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim, jo pabalstu par slima bērna kopšanu piešķir un izmaksā tikai par laiku līdz darbnespējas 14.dienai.

Nepiekrītot sākotnējam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja VSAA direktoram.

Ar VSAA direktores 2015.gada 27.marta lēmumu Nr.09-7/2317 (turpmāk – Lēmums) atcelts sākotnējais lēmums daļā par periodu, par kuru aprēķināta vidējā iemaksu alga, un uzdots VSAA Tukuma reģionālajai nodaļai aprēķināt dienas vidējo iemaksu algu slimības pabalstam pieteicējai saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta pirmo daļu, ņemot vērā, ka pirmā darba nespējas diena ir 2015.gada 2.februāris, un aprēķināto slimības pabalsta summas starpību ieskaitīt pieteicējas norādītajā kredītiestādes kontā.

[2] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicēja 2015.gada 7.maijā vērsās Administratīvajā rajona tiesā, norādot turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Pieteicēja nepiekrīt VSAA viedoklim, ka tā kā darba nespējas periods, kurā slimais bērns ir kopts mājās, ir nepārtraukts no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 15.februārim, tad slimības pabalstu sakarā ar slima bērna kopšanu var piešķirt tikai par 14 darba nespējas dienām, t.i., no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 8.februārim.

[2.2] Nepastāv strīds par pieteicējas darba nespējas pirmo dienu, proti, tā ir 2015.gada 2.februāris. Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrajā daļā nav noteikts, ka šāds „darba nespējas periods" būtu nosakāms, summējot vairākām fiziskām personām izsniegtu darba nespējas lapu termiņus, vai kā šāds „darba nespējas periods" būtu nosakāms, summējot vairākām fiziskām personām izsniegtu darba nespējas lapu termiņus, vai ka šāds „darba nespējas periods" būtu pielīdzināms visam bērna slimošanas periodam.

[2.3] Lēmumā nepamatoti tiek izmantots termins „darba nespējas periods", kas likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" attiecīgajā pantā nav lietots. Lēmums pats par sevi ir pretrunīgs, jo Lēmuma 5.punktā ir norādīts, ka pieteicējas darba nespējas pirmā diena ir 2015.gada 2.februāris, turpretim Lēmuma 7.punktā norādīts, ka 2015.gada 9.februāris ir pieteicējas 15.darba nespējas perioda diena.

[2.4] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrā daļa no valodnieciskā viedokļa ir skaidra un nepārprotama. Lēmumā nav norādīti cita veida argumenti vai pamatojums savādākai minētās tiesību normas interpretācijai.

[3] 2015.gada 28.maijā tiesā saņemts VSAA paskaidrojums, kurā atbildētāja pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt. VSAA norāda, ka no darba nespējas lapām redzams, ka bērns ir kopts mājās un tiesības uz slimības pabalstu par pirmajām septiņām dienām ir izmantojis tēvs, bet, sākot no astotās – māte. Saskaņā ar likumu „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" slima bērna kopšanai slimības pabalsta izmaksas periods ir ierobežots, neatkarīgi, vai šo pabalstu izmanto viens vecāks vai abi. Darba nespējas periods, kurā slimais bērns ir kopts mājās, ir nepārtraukts no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 15.februārim, tāpēc slimības pabalstu sakarā ar slima bērna kopšanu var piešķirt par 14 darba nespējas dienām.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.^{1}panta pirmo daļu lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes.

Motīvu daļa

[5] Izvērtējot lietas materiālus kopsakarā ar tiesību normām, tiesa secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[6] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrā daļa noteic, ka līdz 14 gadus veca slima bērna kopšanai slimības pabalstu piešķir un izmaksā par laiku no darba nespējas pirmās dienas līdz darba nespējas 14.dienai, ja bērns ir kopts mājās.

Lietā nav strīda par to, ka bērns nav sasniedzis 14 gadu vecumu un bērns kopts mājās nepārtraukti 21 dienu. Tāpat lietā nav strīda, ka bērna tēvam

/pers. D/ ar VSAA Tukuma reģionālās nodaļas 2015.gada 16.februāra lēmumu Nr.15/392670 piešķirts slimības pabalsts par darba nespēju, kas saistīta ar meitas kopšanu mājās no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 1.februārim. Lietā nav arī strīda, ka pieteicējai par darba nespēju, kas saistīta ar meitas kopšanu mājās no 2015.gada 2.februāra līdz 2015.gada 8.februārim, ir piešķirams slimības pabalsts.

Lietā strīds ir par to, vai pieteicējai, neskatoties uz to, ka slimības pabalstu par 14 darba nespējas dienām, kas saistītas ar meitas kopšanu mājās, jau ir saņēmis bērna tēvs (par 7 dienām) un pati pieteicēja (arī par 7 dienām), ir tiesības saņemt slimības pabalstu par darba nespēju, kas saistīta ar bērna kopšanu mājās, laika posmā no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim (7 dienām).

Līdz ar to tiesa vērtē, vai izskatāmajā lietā pastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīvā akta, ar kuru pieteicējai tiktu piešķirts slimības pabalsts par periodu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim, izdošanai.

[7] Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 3.panta pirmā daļa cita starpā noteic, ka sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas bērna kopšanu. Sociālā apdrošināšana ir valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļa.

No likums „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 1.panta 1.punkta un 2.panta izriet, ka sociālā riska gadījums, kas saistīts ar sociāli apdrošinātas personas bērna kopšanu, ir apdrošināšanas gadījums, par kuru tiek piešķirts valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts. Atbilstoši likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 3.panta pirmās daļas 2.punktam slimības pabalsts ir viens no valsts sociālās apdrošināšanas pabalsta veidiem un to piešķir un izmaksā saskaņā ar šo likumu.

Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11.panta 5.punkts un 12.pants noteic, ka slimības pabalstu piešķir, ja persona neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus, kopjot līdz 14 gadus vecu slimu bērnu, un slimības pabalsta piešķiršanas pamats ir Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izsniegta darbnespējas lapa.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu „Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība" Nr.152 7.punktu personai, kas kopj slimu bērnu vecumā līdz 14 gadiem, no pirmās darbnespējas dienas izsniedz darbnespējas lapu B. Darbnespējas lapu līdz 14 gadu veca slima bērna kopšanai izsniedz personai, kura audzina bērnu (vienam no vecākiem, vecvecākiem, audžuvecākiem, aizbildnim vai citai personai, kura saskaņā ar bāriņtiesas lēmumu kopj un audzina bērnu), ja minētā persona sakarā ar slima bērna kopšanu nevar ierasties darbā un tādējādi zaudē darbā gūstamos ienākumus.

Savukārt likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrā daļa noteic, ka līdz 14 gadus veca slima bērna kopšanai slimības pabalstu piešķir un izmaksā par laiku no darba nespējas pirmās dienas līdz darba nespējas 21.dienai. Par laiku līdz darba nespējas 14.dienai pabalstu izmaksā, ja bērns kopts mājās, par laiku līdz darba nespējas 21.dienai pabalstu izmaksā, ja bērns kopts arī stacionārā.

No minētajām tiesību normām secināms, ka apdrošināšanas gadījums ir sociālā riska gadījums, kas cita starp saistīts ar līdz 14 gadus veca slima bērna kopšanu, ja tā rezultātā sociāli apdrošinātā persona zaudē ienākumus. Ja bērns kopts tikai mājās, bērna kopšanai slimības pabalstu piešķir un izmaksā līdz darba nespējas 14.dienai.

Tātad likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrajā daļā likumdevējs ir noteicis konkrētu laika periodu, par kuru sociāli apdrošinātai personai tiek piešķirts un izmaksāts slimības pabalsts par līdz 14 gadus veca slima bērna kopšanu, ja bērns kopts mājās, un tās ir 14 dienas. No Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu „Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība" Nr.152 7.punkta izriet, kurām personām var tikt piešķirts un izmaksāts slimības pabalsts slima bērna kopšanai, un tas var būt viens no vecākiem.

[8] No lietas materiāliem ir konstatējams, ka gan /pers. D/ darba nespējas 7 dienas, gan arī pieteicējas darba nespējas 14 dienas ir saistītas ar 14 gadu vecumu nesasniegušas slimas meitas nepārtrauktu kopšanu mājās *(lietas 20. un 23.lapa)*.

Tātad konkrētajā gadījumā ir konstatējams viens nepārtraukts apdrošināšanas gadījums – bērna slimības periods no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 15.februārim (21 diena). Likumdevēja noteiktais 14 dienu periods, par kuru vienam no bērna vecākiem, vecvecākiem, audžuvecākiem, aizbildnim vai citai personai, kura saskaņā ar bāriņtiesas lēmumu kopj un audzina bērnu, piešķirams un izmaksājams slimības pabalsts, ir noslēdzies 2015.gada 8.februārī. Par šo periodu slimības pabalsts ir piešķirts un izmaksāts vienam no bērna vecākiem – tēvam /pers. D/ (par periodu no 2015.gada 26.janvāra līdz 2015.gada 1.februārim) – un otram vecākam – pieteicējai (par periodu no 2015.gada 2.februāra līdz 2015.gada 8.februārim). Tā kā apdrošināšanas periods ir noslēdzies 2015.gada 8.februārī, pieteicējai nav tiesību par šo pašu apdrošināšanas gadījumu (meitas vienu nepārtrauktu slimības periodu) saņemt slimības pabalstu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim (meitas slimības periodu no 15. līdz 21.dienai).

[9] Tiesību uz sociālo nodrošinājumu realizācija ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Tādēļ arī starptautiskajos dokumentos sociālās tiesības ir formulētas kā vispārīgi valsts pienākumi, atstājot dalībvalstīm plašas izvēles iespējas šo tiesību realizācijā. Tā ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 22.pants noteic, ka katram cilvēkam kā sabiedrības loceklim ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu un viņa personības pašcieņas uzturēšanai un brīvai attīstībai nepieciešamo tiesību realizēšanu ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā ar nacionālo pasākumu palīdzību un starptautiskās sadarbības ceļā, un atbilstoši katras valsts struktūrai un resursiem. Arī 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 2.pantā uzsvērts, ka dalībvalsts apņemas individuāli un starptautiskās palīdzības un sadarbības veidā maksimālajos pieejamo resursu ietvaros veikt pasākumus, lai augošā tempā nodrošinātu šajā paktā atzīto tiesību pilnīgu realizēšanu ar visām attiecīgajām metodēm, tai skaitā pieņemot tiesību aktus *(sk. Satversmes tiesas 2001.gada 13.marta sprieduma lietā Nr.2000-08-0109 secinājumu daļas pirmo, otro un trešo rindkopu)*.

Ņemot vērā Latvijas Republikas ekonomisko situāciju un pieejamos resursus, likumdevējs likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.pantā ir noteicis konkrētus slimības pabalsta izmaksas periodus, tai skaitā 14 dienu periodu, ja sociāli apdrošinātā persona kopusi līdz 14 gadus vecu slimu bērnu mājās.

Minētā likuma pieņemšanas stadijā, izskatot likumprojektu „Par slimības un maternitātes pabalstiem" pirmajā lasījumā Saeimas 1995.gada 13. un 14.septembra sēdē *(sk. http://www.saeima.lv/steno/st_955/st1409.html)*, no Sociālo un darba lietu komisijas deputāta A.Glāzīša teiktā izriet, ka minētā likumprojekta nepieciešamību noteica tas, ka Latvijā nebija likuma, kas regulētu personu tiesības uz sociālo drošību pārejošas darba nespējas gadījumos. Deputāts norādīja, ka saskaņā ar minēto likumprojektu gan darba devējs, gan darba ņēmējs būs spiests rūpēties par darbinieku veselību. Deputāts vērsa uzmanību arī uz to, ka likuma pieņemšanas gadījumā ir paredzama sociālās apdrošināšanas līdzekļu ekonomija. Šos līdzekļus varētu novirzīt citiem mērķiem, piemēram, pensijas paaugstināšanai vai obligātās veselības apdrošināšanas ieviešanai. Savukārt deputāts A.Endziņš minētajā sēdē vērsa Saeimas uzmanību uz to, ka norādītais slimības pabalsta izmaksas periods varētu neapmierināt mātes, kurām ir bērni vecumā līdz 14 gadiem. Tomēr nākamajos likumprojekta lasījumos minētais 14 dienu ilgais bērna kopšanas periods, par kuru tiktu izmaksāts slimības periods, nav mainīts *(sk. http://www.saeima.lv/steno/st_955/st2610.html, un http://www.saeima.lv/steno/st_955/st0611.html)*.

Tādējādi tiesību normas neparedz izņēmumus no šī 14 dienu perioda. Līdz ar to, sākot ar konkrētā apdrošināšanas gadījuma 15.dienu (kaut arī tā būtu bērna otra vecāka darbnespējas 8.diena), slimības pabalsts nav piešķirams.

[10] Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka izskatāmajā lietā nav konstatējami priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīvā akta, ar kuru

pieteicējai piešķirtu slimības pabalstu par periodu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim, izdošanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. un 289.-291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu piešķirts slimības pabalsts arī par laika periodu no 2015.gada 9.februāra līdz 2015.gada 15.februārim.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese R.Migla